

Eduskunnan oikeusasiamies

kirje 4.4.2003 Dnro 694/4/03

SELVITYS JA LAUSUNTO KANTELUN JOHDOSTA

Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti asiassa seuraavaa:

Lohjan kaupungissa järjestettiin maksuttomat arpajaiset äänestysvilkkauksen kohottamiseksi eduskuntavaalien äänestyksen yhteydessä. Oikeusministeriön toimivaltaan ei kuulu luvan tai kiellon antaminen kysymyksessä olevien arpajaisien suorittamiseen.

Vaaliviranomaisten, jotka on asetettu vain vaaleja varten, tehtävät on määritelty vaalilaissa (714/1998) sekä vaalilain nojalla annetuissa oikeusministeriön määräyksissä ja ohjeissa. Vaaliviranomaisten asiana ei ole muiden tehtävien hoitaminen. Arpajaisiin liittyvät tehtävät eivät ole vaaliviranomaisille kuuluvia.

Vaalilain 72 §:n mukaan äänestyspaikalla taikka sen välittömässä läheisyydessä ei saa äänestysaikana pitää puheita, julkipanna tai jakaa painettuja tai kirjoitettuja kehotuksia eikä muutoinkaan vaikuttaa tai yrittää vaikuttaa äänestäjien vaalivapauteen. Kysymyksessä olevien maksuttomien arvontakorttien jakamista tuskin voidaan pitää mainitun lainkohdan vastaisena. Valtiollisia vaaleja ja vaalitoimituksen häiriötöntä kulkua on kuitenkin pidettävä niin tärkeänä tapahtumana ja toimituksena, että äänestystilassa arpajais-toimintaa ei tule sallia.

Vaalilain 69 §:ssä säädetään äänestystilasta (äänestyspaikasta). Oikeusministeriön vaaliohjeissa nro 1 (Kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät) sivulla 19 äänestyspaikasta on seuraavaa: ”Varsinaisen äänestysruoneen lisäksi äänestyspaikassa tulee olla odotustilaa. Jollei erillistä odotusruonetta ole käytettävissä, on erityinen paikka äänestysruoneen vieressä sopivalla tavalla erotettava niin, että äänestäjät voivat siitä suoraan siirtyä äänestysruoneeseen. Tämä paikka on voitava sulkea siten, että pääsy sinne estetään muilta kuin niiltä äänestäjiltä, jotka ovat saapuneet ennen kello 20.”

Uudenmaan lääninhallitus myöntäessään vammais- ja kansanterveysjärjestöille rahanke-
räysluvan asetti muun ohella sellaisen ehdon, että keräysjärjestelyt on hoidettava siten, etteivät vaaliviranomaiset joudu missään vaiheessa osallistumaan rahankeräykseen liittyviin tehtäviin sekä siten, että keräystoiminta ei häiritse vaalitoimintaa. Tämä koskee niin kunnan keskusvaalilautakuntaa ja vaalilautakuntaa kuin niiden jäsentä, varajäsentä

ja sihteerinä samoin kuin vaaliavustajaa ja myös muitakin vaaliviranomaisia sekä vaalitoimitsijaa kotimaan yleisissä ennakkoäänestyspaikoissa ja vaalitoimikuntaa laitoksissa.

Oikeusministeriön vaaliohjeissa nro 2 (Vaalilautakunnan tehtävät) sivulla 8 vaalikeräyksestä on seuraavaa: Ne vammais- ja kansanterveysjärjestöt, joille lääninhallitus on myöntänyt rahankeräyslupan, voivat suorittaa rahankeräystoimintaa äänestyspaikalla edellyttäen, että keräys voidaan järjestää siten, etteivät vaaliviranomaiset joudu missään vaiheessa osallistumaan keräykseen liittyviin tehtäviin ja siten, ettei keräystoiminta millään lailla häiritse äänestyksen toimittamista. Keräystä toimittavalle lipasvartijalle ja lippaalle tulisi mahdollisuuksien mukaan järjestää äänestyspaikassa sopiva tila. Tämän tilan tulee olla riittävän etäällä varsinaisesta äänestystilasta, esimerkiksi toisessa huoneessa, jotta keräys ei häiritse äänestystä eikä äänestäjiä. Lippaan säilytyksestä vastaa lipasvartija. Mikäli äänestyspaikan olosuhteet ovat sellaiset, että keräystä ei voida järjestää sanottujen ehtojen mukaisesti tai mikäli keräys ei suju sanottujen ehtojen mukaisesti, keräystä ei voida lainkaan toimittaa. Vaalilautakunnan on kussakin tapauksessa ratkaistava asia.

Arpajaisien järjestämisestä oikeusministeriön vaaliohjeissa ei ole mainintoja, kun ei ollut ennakoitavissa, että arpajaisia koskevia määräyksiä ja ohjeita saatettaisiin tarvi. Siltä varalta, että tulevien vaalien yhteydessä järjestetään vastaavanlaisia arpajaisia, ministeriö tulee vaaliohjeissa huomauttamaan myös siitä, että arpajaisiin liittyvät tehtävät eivät kuulu vaaliviranomaisille eikä niihin liittyviä toimenpiteitä saa suorittaa äänestystilassa.

Asiakirjat palautetaan ja Lohjan kaupungin keskusvaalilautakunnalta hankittu selvitys oheistetaan.

Osastopäällikön sijainen
Vaalihohtaja Jarmo Törneblom

Kehittämispäällikkö Arto Jääskeläinen

LIITTEET Palautettavat asiakirjat
Lohjan kaupungin selvitys